

БҮРЯТ - МОНГОЛ ОЙ ҮНЭН

ВКП(б)-гэй Обкомой, БМАССР-эй Верховно Советэй ба ВКП(б)-гэй Улан-Удын Горкомой орган

№ 146 (3450) 1941 оной июнийн 24, вторник. СЭН 15 МУНГЭН

СССР-эй ВЕРХОВНО СОВЕДЭЙ ПРЕЗИДИУМЭЙ

У К А З

ЛЕНИНГРАДСКА, БАЛТИКА ШАДАРАЙ ТУСГААР, БАРУУН ЗҮГЭЙ ТУСГААР, КИЕВСКЭ ТУСГААР, ОДЕССКЭ, ХАРЬКОВСКА, ОРЛОВСКО, МОСКОВСКО, АРХАНГЕЛЬСКА, УРАЛЬСКА, СИБИРСКЭ, ВОЛГА ШАДАРАЙ, ХОЙТО КАВКАЗСКА БА ЗАКАВКАЗСКА СЭРЭГЭЙ ОКРУГУУДАХИ СЭРЭГЭЙ УЯЛГАТА НЮУРНУУДЫЕ ТАТАХА ТУХАЙДА

СССР-эй Конституциин 49-дэхи статьягай «Л» пунгтын үндэ-
һөөр, СССР-эй Верховно Советэй Президиум болбол Ленинградска, Балтика шадарай тусгаар, Баруун зүгэй тусгаар, Киевскэ тусгаар, Одесскэ, Харьковска, Орловско, Московско, Архангельска, Уральска, Сибирскэ, Волга шадарай, Хойто Кавказска ба Закавказска сэргэй округуудай территори дээрэ татагга сонсохобо.

1905 онһоо 1918 он хүрэтэр түрэнн юурууд татагга хабаадуулагдана.

1941 оной июнийн 23-ые татаггын түрүүшын үдэртэ тоолохо.

СССР-эй Верховно Советэй Президиумэй түрүүлэгшэ **М. КАЛИНИН.**

СССР-эй Верховно Советэй Президиумэй секретарь **А. ГОРКИН.**

Москва, Кремль. 1941 оной июнийн 22.

СССР-эй ВЕРХОВНО СОВЕДЭЙ ПРЕЗИДИУМЭЙ

У К А З

СССР-эй ЗАРИМ НЮТАГУУДАТА ДАЙНАЙ БАЙДАЛ СОНОСХОХО ТУХАЙДА

СССР-эй Конституциин 49-дэхи статьягай «П» пунгтын үндэһөөр, Архангельска областдо, Белорусска ССР-тэ, Вологодско областдо, Воронежско областдо, Ивановска областдо, Карело-Финскэ ССР-тэ, Калининска областдо, Краснодарска хизаарта, Крымскэ АССР-тэ, Курскэ областдо, Литовско ССР-тэ, Латвийска ССР-тэ, Ленинград городто ба Ленинградска областдо, Молдавска ССР-тэ, Мурманска областдо, Москва городто ба Московско областдо, Орловско областдо, Ростовско областдо, Рязанска областдо, Смоленскэ областдо, Тульска областдо, Украинска ССР-тэ, Эстонско ССР-тэ ба Ярославска областдо дайнай байдал сонсохобо.

СССР-эй Верховно Советэй Президиумэй түрүүлэгшэ **М. КАЛИНИН.**

СССР-эй Верховно Советэй Президиумэй секретарь **А. ГОРКИН.**

Москва, Кремль. 1941 оной июнийн 22.

СССР-эй ВЕРХОВНО СОВЕДЭЙ ПРЕЗИДИУМЭЙ

У К А З

ДАЙНАЙ БАЙДАЛАЙ СОНОСХОГДОНОН НЮТАГУУДАХИ БА ДАЙНАЙ ЯБУУЛГАНУДАЙ РАЙОНУУДАХИ СЭРЭГЭЙ ТРИБУНАЛУУД ТУХАЙ ДҮРИМ БАТАЛХА ТУШАА

1. Дайнай байдалай сонсохогодон нютагууддахи ба дайнай ябуулануудай районууддахи сэргэй трибуналууд тухай дүриме баталха.

2. Дайнай байдалай сонсохогодон нютагууддахи ба дайнай ябуулануудай районууддахи сэргэй трибуналуудаар хэрэгүүдые хаража үзэхэ тухайда тус дүримэй 11 ба 12-дохи статьянууд соо хараалагдана гурим болбол ССР Союзай Арадай Комиссарнай Советэй зүбшөөрлөгөөр, ССР Союзай юстициин Арадай Комиссарай ба ССР Союзай оборонин Арадай Комиссарай хамтын приказаар бөлүүлэгдэхэ байна.

СССР-эй Верховно Советэй Президиумэй түрүүлэгшэ **М. КАЛИНИН.**

СССР-эй Верховно Советэй Президиумэй секретарь **А. ГОРКИН.**

Москва, Кремль. 1941 оной июнийн 22.

Улаан Армин Главна Командованиин 1941 оной июнийн 22-ой мэдээн

1941 оной июнийн 22-ой үг-
лөөгүүр Германиян армин реду-
лярна сэргүүд Балтийн далай-
һаа Хара далай хүрэтэр фронт
дээрэ манай хилэ сахигша сэрг-
үүдтэ довтолбо. Үдэрэй хоёрдох
хахадһаа хойшо Германиян сэрг-
үүд Улаан Армин сэргүүдэй
түрүү частнуудтай тулалдажа
эхилһэн байна. Үсэд шагга ту-
лалдаанай һүүлээр, дайсан эхэ
гээлтэйгээр гэдэргэе сохигдобо.
Гансахан лэ гродненско ба кри-
стынопольско сүг тээшэ дайсан
багачан тактическа амжалта
туйлажа, Кальбарн, Стоянов ба

Цехановец гэжэ газарнууде
эзэлжэ шадаһан байна. Тэдэнэ-
рэй түрүүшын хоёримь хилэлһэ
15 километрын газарта ба һүүл-
шыньхынь—10 километрта байдаг
юм.

Дайсанай авиаци манай хэдэн
аэродромуудта ба арад зоной ажа-
һууһан пунктнуудта довтолбо-
һышэ, хаа-хаанагүй манай истре-
бительнуудтай ба зенитчэ артил-
лерийн эрид шагга сохилтэ
абаа. Дайсанда эхэ гээлтэ
ушаруулагдаба, Бидэнэр дайсанай
65 самолет бугасохёобди.

„...Мүнөө бүхы араднай хэзээ хэзээнэйхиһээ бүри нятаар жагсанхай ба нэгэдэнхэй байха ёһотой. Улаан Армин, Флодой ба Авиациин бүхы хэрэгсэлнүүдые ханахын тулада, дайсание илахын тулада, бидэнэрэй хэн-
шье хадаа советскэ үнэн патриодто шухала жаяг заршам, эмхитэ байдал,
шударуу ябадалые өөрһөөншье, мүн бусадһааншье эрихэ ёһотой“.

(В. М. Молотовой үгэһөө).

Юнийн 22-то СССР-эй Совнаркомой түрүүлэгшын орологшо ба гадаадын хэрэгүүдэй Арадай Комиссар нүхэр Вячеслав Михайлович Молотовой радиогоор хэлэһэн үгэ

Советскэ Союзай эрэгтэй ба эмэгтэй гражданинууд!

Советскэ правительство ба тэ-
рэнэй толгой нүхэр Сталин бол-
бол доро дурсалдагша мэдүүлгэ
хөхөөмнж намда даалгаба:

Мүнөөдөр, үглөөнэй 4 часта,
Советскэ Союзда ямаршые гомодол
барингүйгөөр, дай сонсохонгүй-
гөөр Германиян сэргүүд манай
орондо довтолго хөбө, олоншог га-
зарнуудта манай хилэнүүдые атако-
валжа, Житомир, Киев, Севастоп-
оль, Каунас ба бусад зарим хэ-
ды манай городуудта самолетууд
дээрэнэе бөмбө хаяба, тинхэ зуу-
ра, хоёр зуунһаа үлүүтэй хүн
алуулаба ба шархатаба. Дайсанай
самолетуудай довтолго ба артил-
лерийн буудалга тэршэлэн Ру-
мыннин ба Финляндийн territori
дээрэнэе үйлэдэгдэнэ байна.

Манай орондо довтолгоон энэ
дуудлаагүй довтолго хадаа хүг-
жэнги арадуудай түүхэдэ үзэг-
дөөгүй муухай мэхэ гээшэ. Добо-
толохохогүйн тухайда СССР
Германи хоёрой хоорондо бата-
лагдана договорой байһаар
байтар, тус договорой бүхы
условинуудые советскэ прави-
тельствын наггинаар дүүргэжэ
байбашы наань, манай орондо
довтолго хөдөбө. Тус договорой
хүсвэдөө орошо үнгарһан үе
соо германска правительство
болбол договорой гүйсэхдэлгэ
тушаа СССР-тэ нэгэшые гомодол
барыжа огто шахахагүй байба-
шы наа, манай орондо довтолго
хөбө, Советскэ Союзда довтолгоон
энэ тогуулашадай довтолгын тү-
лөө хамаг бүхы харюусалгай

германска фашистска зонхилог-
шодто бүрин хүсөөдөрөө тулана
гээшэ.

Германин зүүн хилэнүүдтэ
Улаан Армин частнуудые жаг-
саабалтай дашарамдан, герман-
ска правительство болбол СССР-тэ
эсэргүү дай хэхээр шиддэбэ
гэжэ, довтолгын болоһоной һүү-
лээр, үглөөнэй 5 час 30 минутада,
Москвада байгаа германска посол
Шулленбург өөрынгөө правитель-
ствын зүгһөө намда, гадаадын
хэрэгүүдэй Арадай Комиссарта
мэдүүлбэ.

Германска правительство һүүл-
шын минута хүрэтэр Советскэ
правительствата ямаршые гомодол
барыагүй байһан ба Советскэ
Союзай эйнайрамдалай позиция
сахинаар байтар, Германи болбол
СССР-тэ довтолго хөбө, тини,
фашистска Германи хадаа довто-
лоло тала гээшэ гэжэ, совет-
скэ правительствын зүгһөө мэдү-
үлжэ, харюусалһан байна.

Манай сэргүүд ба манай
авиаци нэгэшые пунктда хилэ-
нүүдые эбдэггүй, тинмэһээ со-
ветскэ авиаци болбол Румыннин
аэродромуудые буудаа гэжэ энэ
үглөөгүүр мэдүүлһэн румыска
радионой мэдүүлгын тог хуур-
маг ушар ба провокаци гээшэ
гэжэ, тэршэлэн Советскэ Союзай
правительствын даалгаварар би
мэдүүлхэ ёһотойб. Советскэ гер-
манска хэлсээе Советскэ Союзай
сахиагүй тухайда зэмэлгын ма-
териал мүнөө болоһон хойно зо-
хёомхо һөдөнһөн Гитлерэй мүнөө-

дэрэй бүхы деклараци мүн лэ
тинмэ хуурмаг ушар ба провока-
ци гээшэ.

Мүнөө, Советскэ Союзда до-
толгын болоод байхада, тогуула-
шадай довтолгые зайсуулха ба
германска сэргүүдые манай эхэ
оронхой territori дээрэнэе нам-
наха гэжэ—манай сэргүүдтэ
приказ советскэ правительствар
үгтэбэ.

Германин арад, германска
хүдэлмэриншэд, тарышад ба
интеллигенци энэ даие бид-
дэнэртэ тохёолдуулаа ба-
шэ, тэдэнэй яларалые бидэнэр
ойлгоһонби, харин французуудые,
чехүүдые, полягуудые, сербуудые,
диде, Норвегине, Бельгине, Да-
нише, Голландине, Грецие ба
бусад арадуудые богоолшоһон
Германин фашистска шухахай
зонхилогшодой шайка энэ даие
бидэнэртэ тохёолдуулаба.

Манай габыята Арми ба Флот,
советскэ авиациин шэн зорингой
соколнууд эхэ оронойнгоо урда-
хи, советскэ арадайнгаа урдахи
уялгые хүдэтэйгөөр дүүргэжэ ба
довтологшодо эрид хатуу сохил-
то үгэхэ байһандань Советскэ
Союзай правительство гүнзэгы-
гөөр найдана.

Манай арад болбол довтологшэ
хэтэрһэн дайсангай түрүүшынхээ
дайралдахань бэшэ. Үнгарһэн сагта,
Россияда Наполеонхой довтолгодо
манай арад эсэгэ ороһоо хам-
гаалгын дайгаар харюусалжа, На-
полеон динлэһэн ба өөрын-
гөө упалтада хүрэнн бай-

на. Манай орондо эсэргүү
шэнэ довтолго сонсохого хэ-
тэрһэн Гитлер тимээр лэ
сохюулха гээшэ. Улаан Арми
ба манай бүхы арад эхэ
оронойнгоо түлөө, алдар нарын-
тэе түлөө, эрхэ сүүлгэй түлөө
дахин эсэгэ ороһоо хамгаалгын
палатта түгэс даие ябуулань
лабтай.

Манай оронхой бүхы арад зон,
бүхы хүдэлмэриншэд, тарышад ба
интеллигенци, эрэгтэйһүүд ба
эмэгтэйһүүд өөһөднгөө уялг-
нуудта, өөһөднгөө ажалда хүсэл
хайхарамжатайгаар хандаха бай-
һандань Советскэ Союзай прави-
тельство батаар найдана. Мүн-
өө бүхы араднай хэзээ хэзээ-
нэйхиһээ бүри нятаар жагсан-
хай ба нэгэдэнхэй байха ёһотой.
Улаан Армин, Флодой ба Авиа-
циин бүхы хэрэгсэлнүүдые хан-
гахын тулада, дайсание илахын
тулада, бидэнэрэй хэншые хадаа
советскэ үнэн патриодто шухала
жаяг заршам, эмхитэ байдал,
шударуу ябадалые өөрһөөншье,
мүн бусадһааншье эрихэ ёһотой.

Манай алдарт большевикска
партияе тойрон, манай советскэ
правительстве тойрон, манай
агуухэе вожь нүхэр Сталинные
тойрон өөһөднгөө зэргые бүри
нятаар жагсаахыгтай Таанарые,
Советскэ Союзай эрэгтэй ба
эмэгтэй гражданинуудые Прави-
тельство уряална.

Манай хэрэг үнэн гээшэ. Дай-
сан бугасохилохо байна. Бид-
нэрэй илахамнай лабтай.

ДАЙНАЙ БАЙДАЛ ТУХАЙДА

СССР-эй ВЕРХОВНО СОВЕДЭЙ ПРЕЗИДИУМЭЙ

У К А З

1. СССР-эй Конституциин 49 ст.
«П» пунгтай зохицуулан,
СССР-эй оборонин интересэ,
нигтын гурим ба гүрэнэй аюул-
гүйе хангахын тулада зарим
нютагуудта гү, али бүхы СССР
дотор дайнай байдал сонсохого-
лог байха.

2. Дайнай байдалай сонсохого-
дон нютагуудтэ обороно,
нигтын гурим ба гүрэнэй аюул-
гүйе хангаха тушаа гүрэнэй за-
сагай органуудай бүхы уялга-
нуудын фронтнуудай, арвиннуудай,
сэргэй округуудай сэргэй
советүүдтэ, харин сэргэй совет-
гүй байһан газарта—сэргэй со-
единенинүүдтэ дээрэ командовани-
ла үгтэхэ.

3. Дайнай байдалай сонсохого-
дон нютагууддахи сэргэй за-
сагуудта (2 п.) доро заагдана
эрхэ олгогдоно гэбэл:

а) Правительствын тогтоол-
чууд ба хуулинуудтай зохицуу-
лан, оборонин хүдэлмэри хэхын,
зам харилсаае, барилгануудые,
хэлхээ холбоонхой хэрэгсэлнүү-
дые, электростанцинууды ба бусад
шухалын шухала объектүү-
дые сахихын тулада, гал түй-
мэртэй, хадбарита үбшээлтэй
ба сар бусын гэмтэл аюулнуудтай
тэмсэхын тулада граждани-
нуудые ажалда хабаадуулха;

б) сэргэй частнуудта ба зур-
гаануудта гэр байра олгохын
тулада сэргэй-квартирна уялга
тогтоохо;

в) ажалтай ба авто-унаагай
хүсье дайнай хэрэгтэ зориулан
эмсүүлхэ;

г) замхарилсаанай зөбсөгүүдые
ба оборонодо хэрэглэгдэхэ бусад
шухала зөөринүүдые гүрэнэй,
нигтын ба кооперативна пред-
приятинуудһаа ба эмхинүүдһээ,
тэршэлэн тус тус граждани-
нуудһаа элсүүлэн абаха;

д) предприятинуудай ба эмхи
зургаануудай, тэрэ тоодо театр,
кино г. м. хүдэлмэрин сагынь,
мүн ээдбэ бүрин суглаа хурал-
даан г. м. эмхидхэлгые нягта
гуримтай болгон тааруулха; тог-
тоогдон сагай һүүлдэ улцада
гаралгые хорихо, улцаар ябал-
гые үсөөрүүлхэ, тэршэлэн шу-
хала ушарнуудта, һэжэгтэй хү-
нүүдые нэгжэхэ, хиналтада аба-
ха;

е) худалдаа наймаанай (рынок,
магазин, склад, нигтын хоолой
предприятинууд) ба коммунальна
предприятинуудай (бани, хубса-
на угаалгын газар, парикмахер-
ска г. м.) хүдэлмэриншэ нягта
гуримтай болгохо; тэршэлэн
арад зондо адеа хоолой зүйлнүү-
дые ба ажаүйлэдбэрини эд бараа
гаргажа үзэлгэдэ нормо тогтоохо;

ж) дайнай байдалай сонсохого-
дон нютагуудта ошолго ба тэд-
лэһээ ерэлгые хорихо;

з) гэмтэ ябадалараа гү, мүн
гэмтэй хүнүүдтэй холбоотой
нюуруудай саашадаа байхань
аюултай гэжэ тоологдон ушар-
та, дайнай байдалай сонсохого-
дон нютагуудһаа гү, али тэрэнэй
зарим пунктнуудһаа тэдэнншье
баалалтын ёһоор сүлэхэ.

4. Энэ Указай 3-дахи пункт
соо хэлэгдэн бүхы асуудалууд
тушаа сэргэй засагууд нимэ
эрхэтэй байха гэбэл:

а) бүхы зондо уялгата ёһоор
хабаадаха тогтоолнуудые гарга-
жа байха, тинхэдээ, энэ тогтоол
дүүргэһүйн түлөө хуулиин
ёһоор хэлээлтэ үзүүлжэ 6 нара
хүрэтэр түрмэлэ хааха гү, али
3.000 түхэриг хүрэтэр яла тохо-
хо;

б) гүрэнэй нютагууддахи орга-
нуудта, гүрэнэй ба нигтын эмхи
зургаануудта, организацинуудта
захиранта үгэхэ ба тэрэнншье да-

ры сар соо заабол дүүргэхынь
эрихэ.

5. Гүрэнэй засагай нютагуудда-
хи бүхы органууд, гүрэнэй, ниг-
тын эмхи зургаанууд, организаци-
нууд ба предприятинууд болбол
оронхо хамгаалагда, нигтын гу-
римые ба аюулгүйе хангалтада
нютагайнгаа хүсөөтүүд ба хэр-
эгсэлнүүды хэрэглэгдэн сэрг-
гэй командованида дүүрэн туһа-
ламжа үзүүлхэ уялгатай.

6. Сэргэй засагай захиранта
ба приказые гүйсэхөөгүйн түлөө
ба мүн дайнай байдалай сонсохого-
дон нютагуудта гэмтэ юумэ
хэлэнэй түлөө зэмэтэ нюурууд
сэргэй үсын законооор хуулиин
харюусалгада хабаадуулагдаха.

Хуулида эсэргүү хэрэгүүдые
судаар шийдхэдэг гуримые болуул-
жа, оборонодо, нигтын гурим-
да ба гүрэнэй аюулгүй байлгада
харша гэмтэ хэрэгүүд хадаа дай-
най байдалай сонсохогодон
нютагуудта сэргэй трибуналай
үзэмжэдэ үгтэхэ гэбэл:

а) гүрэндэ харша гэмтэ яба-
дануудай хэрэгүүд;

б) нигтын (социалистическэ)
үмсые хамгаалха тухайда 1932
онхой августын 7-ой законооор
харагдаха гэмтэ ябадануудай
хэрэгүүд;

в) тонуум хэһэн хэрэгүүд
РСФСР-эй УК (167 ст.) ба бусад
союзна республикануудай УК-тэй
тусхайта статьянууд;

г) зориута алаһан тухайда
хэрэгүүд (РСФСР-эй УК (ст. ст.
136—138)) ба бусад союзна рес-
публикануудай УК-гэй зохихо
статьянууд;

д) хаалтын гэрнүүдтэ ба хинал-
тада байһан хүнүүдые хүсөөр
табиһан тухай хэрэгүүд РСФСР-эй
УК 81 ст. ба бусад союзна рес-
публикануудай УК-гэй зохихо
статьянууд;

е) бүгдэлэ нигтын сэргэй
уялгые гүйсэхэхөө зайсаһан
тухай хэрэгүүд (РСФСР-эй УК-
гэй 68 ст. ба бусад союзна рес-
публикануудай УК-гэй зохихо
статьянууд), засагай түлөөлөгшө-
тэ эсэргүүсэһэн тухай хэрэг
(РСФСР-эй УК 73, 73-1 ба 73-2
статьянууд), мүн бусад союзна
республикануудай УК-гэй зохихо
статьянууд).

ж) буу зэбсөгүүдые хуули
бусаар худалдаха, худалдажа абаха
ба тэдэнншье хадагалха, тэршэ-
лэн буу зэбсөгые хулуунан ту-
хай хэрэг (РСФСР-эй УК 164 А,
166 А ба 182 ст. ст.), мүн бусад
союзна республикануудай УК-гэй
зохихо статьянууд).

Тэрэннһээ гадна, хэрбээ дайнай
байдал дээрэнэе шухала гэжэ
командованиин тоолобол, хонжоо
наймаан тухайда, хорото хули-
гелство тухайда, мүн союзна
республикануудай хуулиин кодек-
соор хараалагдана бусад гэмтэ
ябаданууд тухай хэрэгүүдые сэр-
гэй трибуналай үзэмжэдэ үгэхэ
эрхэ сэргэй засагуудта олгогдо-
но.

8. Сэргэй трибуналда хэрэгүү-
ды шийдхэлгэ болбол «Сэргэй
ябуулгын боложо байһан райо-
нуудта сэргэй трибунал тухайда
дүримөөр» тогтоогдон гуримай
ёһоор ябуулагдаха ушартай.

9. Сэргэй трибуналай шийдхэ-
баринүүд кассационно гомодоло
орохогүй ба имагтал химгадалай
ёһоор хубилгагдажа гү, али
орхиложо болохо байна.

10. Энэ Указ болбол онсо бэр-
хэ байдалтай дээрэнэе, СССР-эй
гүрэнэй управлениин ба гүрэнэй
засагай нютагууддахи органуудай
үгы байһан нютагуудташые ха-
баадаха байна.

СССР-эй Верховно Советэй Президиумэй түрүүлэгшэ **М. КАЛИНИН.**
СССР-эй Верховно Советэй Президиумэй секретарь **А. ГОРКИН.**

Москва, Кремль.
1941 оной июнийн 22.

ОРОД БҮРЯТ ХОЁР ХЭЛЭЭ ТЭГШЭЭР ШУДАЛХА ХЭРЭГТЭЙ

Унгэрхөн буралсалал жэлдэ манай хургуулинууд Имехсеновай «Бурят-Монгол хэлэнэй морфологи», Сульгимовой «Б.-М. хэлэнэй синтаксис», проф. Санжиевай «Синтаксис», Абашесвай «Орфографическа словарь» гэхэ мэтэ буралсалал зүйлүүдэ абайга, эдэнь бурят-монгол хэлэнэй грамматикые шудалалгада нилээд тулаламжа үзүүлэн байна. Энэ жэлдэ манай хургуулинуудта морфологи ба синтаксисе урдынхибаа үлүү найнаар үзэжэ гараа, хурагшадтай грамотность нилээд дээшлээ. Гэбэшье, грамматикада хараалагдахан сагнай бага байжа, зарим асуудалуудые хүсэд гүнзэгэйгээр үзэхэ аргагүй байгаади. Жэшэнь, бурят хэлэнэй юрын ба сложнэ мэдүүлэлэй синтаксиса хамта 40—50 час үгтэһэн байхадань, үзэхэ материалдань 100 часнаа доошо бэшэ хэрэгтэй байха юм. Бурят хэлэнэй грамматикые үзэлгэ ород хэлэнэй хинээ түрүүлэн ябахэ ёһотой аад, харин гэгдэдэ ябадан ушарнууд олон байдаг. Энэ халаа морфологидонь, синтаксисаһын про-граммаар хараалагдахан часай үсөөдөөд байһан дээрэнэ болоно гэшье. Эзэншье Наркомпрос өөрыншөө нанамжада абайга, синтаксис ба морфологидо хараалагдахан сагыя программа соо ху-билгажа, ехэ болгохо зэргэтэй.

Бурят хэлэ заажа байһан багша ород хэлэнэй грамматикые найнаар мэдэхэ ёһотой, тэрэ мэтэ ород хэлэнэй хургагша бурят хэлэнэй грамматикые найнаар мэдэхэ ушартай. Иймэ хургагшанар өөрыншөө иредмедые хурагшадта заахадаа, нүгөө хэлэнэйгээ грамматикые хэрэглэн абайга шадаха байһан тулаада, хурагшадта хоёр хэлэнэй дүримые

зэргэшүүлэн үзүүлжэ, энэ хоёр хэлэнэй дүримэй хаанаа адил ба хаанаа хоёр ондоо болоһон ушарые ойлгуулаха аргатай байха юм.

Бурят ба ород хэлэн хоёрой грамматикые хоюулайнь зэргэ-шүүлэн, хоорондонь холбоотойгоор үзэхэ хэрэгтэй. Жэшээлхэдэ, бурят хэлэнэй мэдүүлэлэй гланиа ба юрын членүүд ород хэлэнэй мэдүүлэлэй членүүдтэй адилар үзэгдэхэ ёһотой. Ушарлагшые бии болгохо тухайда багшанарай конференци дээрэ хэлсэгдэнэн туладань мэдүүлэлэй членүүд тухайда бэшэнь юу хэлэхэб даа.

Мүнөө байһан хоёр учебнигүүдээр заажа үсөөд байхадань, энэ хоёрой хоорондо бөө бөөдөө зүршөөтэй болохо зүйлүүд олон ушардаг байна. Илангаяа, «Синтаксис» соо орфографическа алдуунуудшые бии, грамматическа дүримүүдые заримдаа тодо тобишоор үгтэжэ шадагдаагүй байдаг. Сульгимовой «Синтаксис» дотор мэдүүлэл соохи үгшүүдэй холбооо дүрбэн ондоогоор харуулан байбашье, мэдүүлэлэй членүүдые үзүүлэхэдэ элээр ямар холбоогоор холбодог юм гэжэ харуулаагүй байха юм. Тимлэхэе, энэ учебник соо ушарлагша членшье харуулажа шадаагүй байна. Тэрэшэлэн, нэгэ—түрэл членүүд хүсэдөөр харуулаагүй. Дэлгэрэнги нэгэ—түрэл членүүд, хамтадахан үгшүүд тухайда юушье хэлэгдэнгүй. Сложно мэдүүлэлые тодорхой һонороор үзүүлэжэгүй. Мишии халахада, элэ зүйлүүдые тодо һонор болгохо тон шухала.

А. АЮРЗАНАЙН — Баргажанай аймагай, Курумканай хүсэдбэшэ дунда хургуулийн түрэлхи хэлэнэй багша.

ЗАЛУУ МАЛНУУДАЙ ХОРОЛТОТОЙ ТЭМСЭХЭ

Закаменай аймаг томо мал ажалтай аймагуудай нэгэнь юм. Аймагай түрүү колхозууд малай түлүүдые найнаар абайга, тэдэндэ эрхим харууналга хангажа байна. Кагановичын нэрэмжэтэ ба «Улаан Октябри» колхозууд нэгэнье түл хороогоогүй. Гэбэшье, тус аймаг юрэнхидөө түл абалгаар амгалан бөшэ байдалтай.

Хуртагын сомоной, Молотовой нэрэмжэтэ, Мыло-Бортын сомоной «Улаан Одон» ба Бурцакпайрай «Улаан Малшан» колхозуудта хэдэн толгой залуу малнууд үхэнэн байна. Энээнэй гол шалтагаанынь юуб гэхэдэ, тэдэ колхозууд унгаргэшэ жэлэй үбэлжэлгэдэ муугаар бэлдэхэн ба тэжээлэй бата бэхн база байгуулаагүй байгаа.

Б. Шойнов.

Болошогүй байдал

ХОРН, Советскэ сельсоветей, «Зургаанай Зам» колхоздо залуу малнуудай түл абалга ба харууналга топ халгалтагүй. Тусбай ёһоор 1941 он соо 47 толгой унага абыха аад, 34 унага абананынь тэрэнэй 3 унагадынь хорообо. Мүн 10 гаран тугал ба 50

шахуу хурьгадые үхүүлхэн байна. Колхозой правлени малайнгаа нимэ хоролтоотой байхадань бодото хэмжээ абанагүй.

Иймэ болошогүй байдалые саашадань үргэлжэлүүлээр бэшэ.

А. Р. А.

Культурнаар амарха тухайда оролдоногүй

Доржн Банзаровай нэрэмжэтэ колхоз (Задэ) центр дээрэ улаан булантай юм. Тэдэ, тэрэн соонь ямаршы хэрэгсэл, түхээрэлгэ бэлдэхэдгээгүй.

Колхознигуудай сүлөөтэй сагтаа тэндэ ошожо газетэ ба пом уншажа, шатар, дам табижа гү, али биллиартаар наалажа амарха гэхэдэ, культурна хэрэгсэлүүд байдаггүй. Гэхэнэ гадна, хүшэй адууа хандали, стулшые үгы юм.

Иймэ байдалтай дээрэнэ энэ улаан булан саг үргэлжэ суурга-тай байдаг.

Доржн Банзаровай нэрэмжэтэ колхоз тогтоһондоо хойшо арбаад жэл боложо байна. Энэ хугасаа соо нэгэ бам арай гэжэ баринар болобошые тэрэнэе арюун сөбөрээр ба таатай зохидоор байлгажа шадаагүй. Мүнөө энэ банида орохын аргагүй. Сонхонь тэнэрхэй, зосонь бог шорой дүүрэн.

Тэдэ, тус колхозой правлени ба тус сомоной уншалгын байһан болбол культурна болбосов байдалтай болохо тухайда оролдохогүйн гайхалтай.

Н. Рабдаев.

ХҮДӨӨ БЭШЭГШЭ БАЙХА ЭРХЭЭ ХАНАГДАБА

Боргойн сомоной (Задэ), Кагановичын нэрэмжэтэ колхозой член Д. Д. Цыремпилов гэгшэ «Бурят-Монголой Унэм» газетын хүдөө бэшэгшэ байһан аад, бусад газетануудһаа ондоо хүнүүдэй бэшэһэн зүйлүүдые буулгажа, өөрыншөө гар табигатайгаар «Б. М.

Унэм» газетэдэ хэдэн дахин эльгэһэн байна.

Ингэжэ, советскэ корреспондентдэ яабанше таарахагүй ааша гарганаһын түлөө, «Б. М. Унэм» газетэ Д. Д. Цыремпиловэй саашадаа бэшэхэ эрхшын ханаба.

АЖАЛШАДАЙ АМАРАЛТА

Мүнөө жэлдэ БМАССР-эй хэлхээ холбооний Управлениин хүдөлмэриинд, албахаагад ба инженерно-техническэ хүдөлмэрилэгшэдэй амаралтада 57 мянган түхэри гарганаһагдаха байна.

1941 оной гараһаар хэлхээ холбооний Управлениин 45 хүдөлмэрилэгшэд амаралтын гэртэ ба 14 хүн Кисловодск, Сочи, Алушта ба Союзай бусад курортнуудта амараа.

Тэрэшэлэн, 25 хүүгэд иновелүүдэй лагернуудта амаржа байна.

Республикын ой модоний ажаруудбэриин хүдөлмэриинд ба албахаагад амаралтада энэ жэлдэ 84 мянган түхэри гарганаһагдахан. Ой модоний ба урдуулуын хүдөлмэрилэгшэд Союзай обком болбол тэрэнэй 45 мянган түхэригөөр амаралтын гэртэ путевконуудые абайга.

ТАРИЛГА ДЭЭРЭ ШӨБХЫН ШҮҮНЭ САНАН БАЙНА

30 гектар тарилга дээрхи буртаг үбнэ түүхэ ёһотой байһан аад, энэ хүдөлмэриинд 14 хүн гаранан байна. Тибэшье хэнэн юумань тон бага.

«Путь Сталина» колхозой правлени ба тэрэнэй түрүүлэгшэ нүх. Цыбинов гэгшэ нөндонь тарилгаһаай харууналгые эмхидхэгшэ мүн нимэ хайхарамжагүйгөөр байһанайгаа эсэстэ, гектар бүриһөө 5—5 центнер ургаса абанан, тэрэ алдуугаа мүнөө дабангүй, хүдөлмэрээ зүбөөр эмхидхэхэ ёһотой.

«Красный Партизан» ба бусад колхозууд 1940 ондо ажалта дүр бүридэ 3,8 килограммнаа үлүү тарьяа хубаажа байхадань, «Путь Сталина» артель нэгэнье грамм хубаагаагүй һэн. Энэ ашүүритэ ушарые тус колхозой членүүд мартангүйгөөр шэнэ ургасааа найнаар харууналга бээ гэжэ найдагана.

Мүнөө үедэ хайрсагуудые дархалжа, шөбхэ зөөжэ байна

Эндэ хамта 70 гектар тарилгада тэжээл үгэхөөр хараална.

Тарбагатайн сельсоветей, «Гигант» колхозой (түрүүлэгшэнь нүх. Монтосов) нэгэ участка тарилга дээрнэ буртаг үбнэн ургажэ захалаа. Тэндэ түүлгэ эмхидхэгдэнэн болобошые дари дээрэ аалханаар абуулагдана. Хургуулиһаа бусайга ерэнэн үхибүүд энэ хүдөлмэриид хүсэдөөр хэрэгсэлдэнгүй.

Тус колхозой түрүүлэгшэ нүх. Монтосов болбол тарилгадаа тэжээл үгэхэ тушаа ямаршы хэмжээ абайгагүй байханаа байтагай, «энэ хэмжээбуулаа үгэрэхэдэ гэнэн түсэб майпайда угы, тимлэхэ бидэнэр юушые хэхэ байһанаа мэдэнгүйбди» гэжэ хэлэнэ.

Тус колхозой түрүүлэгшэ нүх. Монтосов болбол тарилгадаа тэжээл үгэхэ тушаа ямаршы хэмжээ абайгагүй байханаа байтагай, «энэ хэмжээбуулаа үгэрэхэдэ гэнэн түсэб майпайда угы, тимлэхэ бидэнэр юушые хэхэ байһанаа мэдэнгүйбди» гэжэ хэлэнэ.

Удлын сомоной, Сталиной нэрэмжэтэ артельдэ 60 гектарһаа 35 га дээрхи буртаг үбнэнь түүжэ сөбөрлөб. Тус хүдөлмэриид арба гаран үхибүүд колхозой агроном нүх. Абугалдаевай хүтэлбэри дор ажаллажа байна.

Хорин аймагай колхозууд тарилган дээрхи буртаг үбнэ түүлгы ба тарилгада тэжээл үгэлгые хаһа соонь эмхитэйгээр абуулаха хүсэд аргатай. Энэ аргатайлаа зүбөөр хэрэглэн агро-техническэ хэмжээбуулануудые түсэбэй ёһоор абуулжа үндэр ургаса хангаха шухала.

Вас. Галданов.

Кумысолечебниин тухалбарин ажахын парнигуудта тариһан огурцы хуряалга. ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Огородто хүдэлмэрилэгшэд нүхэд Лицензбэ (зүүн гарһаа), Борисова, Слободчинов гэгшэд огурцы хуряалга байна. Михайловай фото.

ТАРЯНАЙ УРГАСЫЕ ХАРУУНАЛГАДА — БОЛЬШЕВИСТСКЭ АНХАРАЛ

Хорин аймагай колхозуудай тарилган жэлдэ найнаар ургажэ захалаад элбэг ехэ тарья үгэхөөр найдуула. Нүүдэй үедэ ороһон хура бороон хэдаа газрай хурьһэндэ шинг лойто байса үгэбэ. Тимлэхэе тарилга гарасатай хамта буртаг үбнэн ургажэ захалаа.

Түрүү колхозууд тарилгай шэнэ ургасые найнаар харууналгые хангаба. Тэлэнэр буртаг үбнэ түүлгы абуулахатаа хамта, тарилгада тэжээл үгэлгые эмхидхэнэн байха юм.

«Красный Партизан» колхоздо (түрүүлэгшэнь нүх. Казагаев) буртаг үбнэ түүлгэ дээрэ 18 хүн саг үргэлжэ хүдэлмэрилэнэ. Тэндэ 45 гектар тарилга дээрхи буртаг үбнэн түүлгэдэ, 800 гектар ороһото культурануудай тарилгада мншаралыа үтгэжүүлгэ. шөбхын шүүһэн сагаада.

Айнагай сомоной, Ждановай нэрэмжэтэ артель (түрүүлэгшэнь нүх. Жамсаранов) 650 гектар тарилгаһаа 120 гектартаһн тэжээл үгэлгэ эмхидхэ. Зүгөөр элдэ буртаг үбнэ түүлгые бүри найхан эмхидхэ. Мүнөө хорөөд хүн арбаад гектар тарилгые буртаг үбнэнөөнь сөбөрлөд байна. Бог үбнэ түүлгын звелю тус колхозой хүдэлмэриин шапарыешал-

гагынь хүтэлбэри дор ажаллана.

Гэхэ зуура, энэ колхозой 100-аад гектар тарилгынь гарасаа угга муу. Тэндэ ямар агротехническэ хэмжээбуулануудые бөлүүлэхэ байһан тухайда колхознигууд мэдэнгүй. Тимлэхэе Хорин МЭС-эй участкай агроном энэ колхозой тарилга дэгүүр ябанагүй.

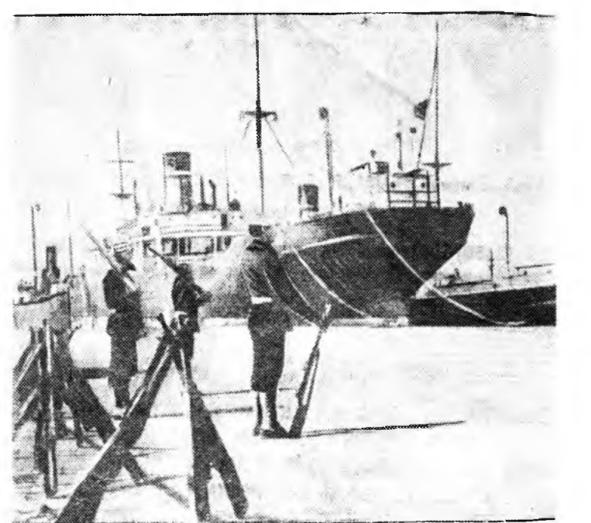
Кульска сельсоветей, «Улаан Одон» артель (түрүүлэгшэнь нүх. Цыбинов) 100 гектар тарилгада тэжээл үгэхэ ёһотой байһан аад, мүнөө ная түхээрэлгэ хэжэ байна.

Ороһото культурануудай тарилгаһаа 40 гектар дээрнэ буртаг үбнэн гаранан байгаа. Тэрэнье сөбөрлөхэ хүдөлмэриид 10-аад үхибүүд гараба.

Юрэ, «Улаан Одон» колхоздо агротехническэ хэмжээбуулануудые түсэбэй ёһоор хаһа соонь бөлүүлэхэ тухайда анхарал табигдаагүй байһын тэмдэглэхэ шухала.

«Путь Сталина» колхоз (Анаа) жэлнээ жэлдэ тон бага ургаса хуряажа абадаг байгаа һэн. Тэдэ, мүнөө жэлдэнь агротехническэ хэмжээбуулануудые түсэбэй ёһоор бөлүүлэгшэгүй.

Мүнөө үедэ оройдоо 20 гектар

Ньюарк порто Италийн конфискациягдаһан судануудые хамгаалга. ТАСС-эй фотохроника.

Китадахи дайн

(Июнийн 13-һаа 20 хүрэтэр болоһон дайнай ябуулгануудай шэнмэлэл)

Китадахи фронтнууд дээрэ дайнай ябуулгануудай далайсань нүүдэй үедэ хэдэ бага болобо. Май соо ба июнийн эхээр Шаньси провинциин (Хойто Китад) урда хубида үсэл шанга байлаан боложо байһан аад мүнөө тэрэ номгодобо. Ушөө майн түрүүлшн үдэрүүдтэ довтолго хэжэ эхилхэн Японийн сэрэгүүд Хуанхэ мүнэнэй хойто эрье дээрэ, Чжунтяошаньска хадануудай райондо хэдхэнэ пунктуудые эзэлжэ шадаһан байна. Унгаргэшэ неделин торшо дотор байлдаан болбол тус районхоо баруулжа. Шаньси провинциин зүүн-урда хубида, тэрэшэлэн, Хэнань провинциин хойто хубида тэмдэглэгдэбэ. Шаньсида Жуйчен райондо байһан Китадай 40-дэхн дивизидэ Японийн сэрэгүүд гурбан колонноор довтолбо. Гэбэшье, японцууд хатуу шанга эсэргүүсэлгэтэй дайрагдажа, довтолгоо зогсоохо баатай болобо ха.

Хэнань провинциин хойто хубида Японийн сэрэгүүд Чантайчуанһаа (Бейпин-Ханькоуска түмэр зам) баруун-хойто зүг тээшэ довтолбо. Японцууд мүн эндэшье эсэргүүсэлгэ үзэбэ.

Центральна Китада дайнай ябуулганууд Хубэй провинциин зүүн-урда хубида ба Цзянси провинциин баруун-хойто хубида дэлгэрүүлэгдэбэ. Унгаргэшэ неделдэ японцууд Хубэй провинцида Кантон-Ханькоуска түмэр замнаа зүүн тээ байһан Китадай сэрэгүүдэй позицинуудта хэдэн дахин довтолбо. Японцууд Тунчак, Тушань, Цзунян пунктнуудта түшгэлэн, Хубэй ба Цзянси провинциин хилэ дээрхи хадан райондо байһан дайсанаа гэдэргэ сохихоор хэдэбэ. Зүгөөр, ябуулганууд үргэн далайсгүй байба. Энэнтэй хамта, Китадай сэрэгүүд Цзянси провинциин баруун-хойто хубида, Цзюэцзын-Наньчаньска түмэр замнаа баруун тээ байһан райондо элибхитэй ябуулга хэбэ. Китадай сэрэгүүд Янцзы мүнэнэй урда эрьдэхи Японийн позицинуудта довтолһон байна. Фронтны энэ участка дээрэ ехэ хубилалта болоогүй.

Нүүдэй үдэрүүдтэ Японийн авиаци Хуань провинциин зүүн-хойто хубида, Кантон-Ханькоуска түмэр замай зондо нийдэлгэ хэбэ. (ТАСС).

АЗИИН ЗҮҮН-УРДАХИ ХУБИДАХИ БАЙДАЛ ТУХАЙДА «ХОЦИ» ГАЗЕТЭ БЭШЭНЭ

ТОКИО, июнийн 20. (ТАСС). Японийн хэблэл болбол Азийн зүүн-урдахи хубида тодорһон политическэ оршомбайдалда ехэхэн анхарал хандуула. «Хоци» газетэ ингэжэ бэшэнэ: «Япони ба Голландска Инди хоорондын хэлсэлгэ таһалагдаба. Французска Инди-Китад болбол Японидо сагаан будаа үгэхэ дурагүй байна. Япон тушаа Таин позици болбол Английн нүлөөлхөнэй эсэстэ, тон нэргылмээр болобо. Британийн Малай, Голландска Инди, Ново Зеланди, Австрали ба Филиппины—эдэнэр Японидо эсэргүү нэгэдэмэл лини байгуулаагүй гэжэ майдахын аргагүй».

КАРАИБСКА ДАЛАЙН АРАЛНУУД ДЭЭРЭ ЭДЭЭ ХООЛ ХОМОРДОБО

НЬЮ-ИОРК, июнийн 20. (ТАСС). Ассошиэтед Пресс агентствын Вашингтондохи корреспондентын мэдэсэхэнэй ёһоор, Рузвельт болбол Караибска далайн райондохи ба тэрэ тоодо, Фривидийн Мартиника ба Гваделупа аралнуудтахи эдээ хоолой байдалые шэнжэлхын худалдаа наймаанай министрствэдэ дурадханан байна. Дайнай эсэстэ Караибска районой худалдаа наймаанай барисаа муужаржа, тэндэ эдээ хоол хомордон байха юм гэжэ министрствын түлөөлэгшэд заана.

ЧИЛИИН ПОЗИЦИ

НЬЮ-ИОРК, июнийн 20. (ТАСС). «Нью-Йорк таймс» газетын мэдэсэхэнэй ёһоор, Чилин гададын хэрэгүүдэй министр Россетти гэгшэ хэлэлзэл түлөөлөгшэдтэй хөөрөлдөхэ зуураа ингэжэ мэдүүлбэ: Чилин гададын политика болбол хэлсээ баталһан гурбан оруудайшые талые баримталхагүй ба мүн Английн, США-гэйшые талые баримталхагүй. «Томо гүрэнүүдэй мүнөө үхэлэй төмсөл хэжэ байхадань,—Россетти мэдүүлэбэ.—Чили болбол нейтралитетые тон наярар сахихые соносхоно». Чили болбол Америкын бүхы оруудтай ба илангаяа США-тай худалдаа наймаа үргэдхэхые эрмэлзэнэ гэжэ Россетти мэдүүлбэ.

США-ДА ЭЛЫГЭЭН ИТАЛИИН НОТО

РИМ, июнийн 20. (ТАСС). Усгэлдэр Италийн гададын хэрэгүүдэй министр США-гэй посольстводо ното дамжуулба гэжэ Стефан агентстводо мэдэсэнэ. Тус ното соо хэлэгдэхэнэ, Италийн правительстводо болбол Америкын консульствонуудай бүхы хүдэлмэрилэгшэдые июлийн 15 хүрэтэр дуудан абаашажа, Италийн королевствын территориядо байһан ба мүн Италийн сэрэгүүдээр эзэлгэһэн территориянууд дээрэ байгаа Америкын консульствонуудые хаахын США-гэй правительствода дурадхаба. Итали болбол Италида байгаа «Америкын Экспресс компания» таһагые хаахал.

Редакторай уялгыс дуурьгэшэ Ц. ЦИБУДЕЕВ.

МҮНӨӨДЭР КИНОТЕАТРУУДАТ	
Прогресс	Фронтын хани НҮХЭД
Эрдэм	Профессор Мамлок